

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Валентина АРАНЧІЙ

2020 р.

ПРОГРАМА
вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності
за ступенем Доктор філософії

за освітньо-науковою програмою Економіка
спеціальності 051 Економіка
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
на 2021 рік

ПОЛТАВА 2020

Програма вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 051 Економіка

Програму підготували:

Макаренко Петро	доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та міжнародних економічних відносин, член-кореспондент НААН України;
Березіна Людмила	доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та міжнародних економічних відносин;
Самойлик Юлія	доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки та міжнародних економічних відносин;
Дивнич Ольга	кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин;
Загребельна Ірина	кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин.

Схвалено науково-методичною радою спеціальності «Економіка»
16 жовтня 2020 р. (протокол № 3).

Голова науково-методичної ради Ольга ДИВНИЧ

ЗМІСТ

	стор.
Вступ	4
Критерії оцінки вступного іспиту до аспірантури	5
Зміст вступного іспиту в розрізі навчальних дисциплін	6
Рекомендована література	18

ВСТУП

Аспірантура є основною формою підготовки науково-педагогічних та наукових кадрів вищої кваліфікації, що відповідає третьому (освітньо-науковому) рівню вищої освіти, успішне виконання освітньо-наукової програми якого передбачає присудження ступеня доктора філософії.

Прийом до аспірантури здійснюється за конкурсом щорічно в терміни, встановлені Академією. До аспірантури на конкурсній основі приймають осіб, які здобули ступінь магістра (освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста). Для проведення прийому до аспірантури створюється приймальна комісія під керівництвом ректора Академії. Члени приймальної комісії призначаються ректором з числа членів спеціалізованих рад, завідувачів кафедр та провідних науковців. Рішення про допуск до складання вступних іспитів до аспірантури ухвалює приймальна комісія академії.

При складанні вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 051 Економіка здобувачі повинні показати високу фундаментальну та спеціальну економічну підготовку, вміння вирішувати організаційно-господарські ситуації діяльності підприємства. Відповідно до «Національної рамки кваліфікацій» спеціаліст/магістр економіки повинен розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій.

Головним завданням вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 051 Економіка є виявлення у здобувачів спеціальних знань і практичних навичок з комплексу спеціальних навчальних дисциплін. Вступне випробування на навчання для здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 Економіка включає вступний іспит зі спеціальності, який проводять у письмовій формі за білетами з 5 завдань, затвердженими приймальною комісією з таких навчальних дисциплін:

- Економічна теорія та теорія економічної думки;
- Світове господарство і міжнародна економіка;
- Економіка та управління національним господарством (макроекономіка);
- Економіка та управління підприємством;
- Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка;
- Економіка природокористування та охорона навколишнього середовища;
- Демографія, економіка праці;
- Соціальна економіка;
- Гроші, фінанси і кредит;
- Бухгалтерський облік, аналіз і аудит;
- Статистика;
- Математичні методи, моделі та інформаційні технології.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО АСПІРАНТУРИ

Для вступників передбачається виконання письмового вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності, яке об'єктивно визначає їх рівень підготовки.

Вступний письмовий іспит до аспірантури зі спеціальності проводиться у вигляді письмових відповідей на поставленні запитання, що містяться у варіативних завданнях.

Екзаменаційні білети передбачають питання з визначених дисциплін. За відповідь предметна комісія зі спеціальності виставляє бали (максимум 100), на основі чого розраховується середній бал за відповіді на всі питання.

Оцінювання здійснюється за бальною системою (табл. 1).

Таблиця 1

Система оцінювання іспиту зі спеціальності за 100-бальною системою

Оцінка в балах	Оцінка за 4-бальною шкалою	Пояснення
90-100	відмінно	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	добре	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
74-81		Добре (в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
64-73	задовільно	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-63		Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	незадовільно	Не достатньо (виконання не задовольняє мінімальним критеріям)
0-34		

Приймальна комісія допускає до участі у конкурсному відборі для вступу на навчання вступників на основі раніше здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст/ступеня магістр, які при складанні вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності отримали не менше 60 балів.

Тривалість вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності – 2 години.

ЗМІСТ ВСТУПНОГО ІСПИТУ В РОЗРІЗІ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Зародження економіко-теоретичних знань. Становлення і основні етапи розвитку економічної теорії як науки. Сучасні напрями, школи і течії економічної теорії. Розвиток економічної думки в Україні. Предмет економічної теорії і його тлумачення різними школами. Складові частини сучасної; економічної теорії. Позитивна та нормативна економічна теорія. Економічне мислення, його види та роль у розумінні економічного життя суспільства. Економічні закони, принципи і категорії. Система економічних законів. Методологічні аспекти пізнання, механізму дії та використання економічних законів.

Методи пізнання економічних процесів і явищ. Загальні та спеціальні методи наукового пізнання та їх використання. Функції економічної теорії. Місце економічної теорії в системі економічних наук. Економічна теорія та економічна політика. Економічна теорія як основа економічної політики. Основні напрями, пріоритети, методи, інструменти економічної політики. Економічні потреби суспільства, їх суть та структура. Піраміда Маслоу. Поняття безмежності потреб. Закон зростання потреб та механізм його дії. Проблеми використання закону зростання потреб у процесі виробництва матеріальних благ. Економічні блага.

Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація. Суперечності інтересів економічних суб'єктів та форми їх розв'язання. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку. Взаємодія потреб та інтересів як рушійна сила соціально-економічного прогресу. Економічна система, її сутність та основні структурні елементи. Типи економічних систем. Традиційна економіка. Економічна система вільного капіталізму. Командно-адміністративна система. Система змішаної економіки. Перехідні економічні системи, їх зміст та основні риси. Формування інституційних та економічних умов переходу до нової системи господарювання. Криза та розпад командно-адміністративної системи і необхідність переходу економіки постсоціалістичних країн до ринкових відносин. Концепції різноманітності форм переходу різних країн до ринкової економіки.

Основні напрямки формування сучасних ринкових відносин. Формування державного і ринкового механізмів регулювання економіки. Власність як економічна категорія. Суб'єкти та об'єкти. Типи, форми і види власності. Основні тенденції розвитку власності на сучасному етапі. Необхідність різноманітних форм власності в ринковій економіці. Трансформація форм власності в Україні. Роздержавлення. Приватизація. Світовий досвід. Сучасний стан відносин власності в Україні. Економічні школи щодо періодизації суспільного розвитку.

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

Сутність та етапи становлення світового господарства. Структура, основні риси та закономірності його розвитку. Інтернаціоналізація господарського життя. Інтеграційні процеси на сучасному етапі. Основні форми міжнародних економічних відносин та види інтеграційних формувань. Міжнародна економічна інтеграція. Інтеграційні зв'язки й механізм міжнародного співробітництва. Головні інтеграційні угруповання світу. Процеси інтеграції у Європі та її форми. Роль транснаціональних корпорацій в інтернаціоналізації суспільного виробництва. Місце Європейського економічного співтовариства у світовій економіці. Перспективи інтеграції економіки України у світову економічну систему.

Міжнародна торгівля та її економічні основи. Міжнародний поділ праці, його принципи і форми. Міжнародна спеціалізація і кооперація виробництва. Особливості поділу праці в сучасних умовах. Теорії міжнародної торгівлі. Протекціонізм і вільна торгівля. Митні та немитні засоби регулювання зовнішньої торгівлі. Всесвітній ринок товарів та послуг. Структура світового ринку. Основні тенденції розвитку світового ринку. Методи конкурентної боротьби на світовому ринку. Міжнародні торговельні організації.

Міжнародний рух капіталів. Причини, форми вивозу капіталу. Особливості вивозу капіталу на нинішньому етапі розвитку світового господарства. Наслідки вивозу капіталу. Прямі та портфельні інвестиції. Міжнародні кредити. Міжнародний валютний фонд. Європейський банк реконструкції та розвитку. Міжнародні валютно-фінансові відносини. Зміст і структура світової валютної системи. Валютні ринки. Конвертованість національних валют. Фіксований і плаваючий курс. Міжнародні валютно-фінансові організації. Міжнародна міграція робочої сили. Сутність і причини міжнародної міграції робочої сили. Основні напрями міграції. Утворення міжнародного ринку робочої сили.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ (МАКРОЕКОНОМІКА)

Макроекономіка – розділ економічної теорії. Економічна система як об'єкт макроекономічного аналізу. Макроекономічні суб'єкти та їх взаємодія. Основні макроекономічні проблеми й суперечності. Предмет макроекономіки. Функції макроекономіки. Методологія макроекономіки. Методи й принципи макроекономічних досліджень. Економічне моделювання. Мета та завдання макроекономіки. Макроекономічний аналіз як інструмент пізнання.

Становлення та розвиток макроекономіки. Сучасні макроекономічні теорії: посткейнсіанська макроекономіка, неокласична макроекономіка, монетаризм. Основні макроекономічні проблеми та суперечності економіки України. Економічний кругообіг у простій економічній системі. Структура моделі економічного кругообігу. Взаємодія між домогосподарствами і фірмами. Ринок ресурсів та ринок продуктів. Включення державного сектору в кругообіг доходів і продуктів. Роль фінансових посередників в економічному кругообігу.

Модель кругообігу із включенням зовнішньоекономічного сектору. Система національних рахунків (СНР) як нормативна база макроекономічного рахівництва. Сутність СНР та її відмінність від системи БНГ (балансу народного господарства).

Основні макроекономічні показники: національний обсяг виробництва, загальний рівень цін, зайнятість. Валовий національний дохід (ВНД) та валовий внутрішній продукт (ВВП). Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Визначення кінцевої і проміжної продукції, доданої вартості. Чистий національний дохід (ЧНД). Чистий внутрішній продукт (ЧВП), Валовий національний наявний дохід (ВННД). Обчислення реальних обсягів: номінальний і реальний ВВП. Темп росту й темп приросту реального ВВП. Індекс цін і дефлятор. Рівновага економічних систем та механізм її забезпечення. Рівновага ринкової економіки. Класична модель макроекономічної рівноваги: взаємодія ринків ресурсів, товарів, грошей та інвестицій. Ринок ресурсів.

Механізм зовнішньоекономічної політики. Інструменти зовнішньоторговельної політики. Іноземне інвестування. Порівняльна та абсолютна перевага. Платіжний баланс. Типові компоненти платіжного балансу. Валютний курс. Реальний і номінальний валютні курси. Міжнародний потік товарів та капіталів. Вплив зовнішньої торгівлі на ВВП. Вплив чистого експорту на ВВП. Вплив обмінного курсу на чистий експорт.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Теорії та моделі підприємств. Підприємство як основна ланка ринкової економіки. Основи підприємництва. Види підприємств, їх організаційно-правові форми. Середовище господарювання підприємств. Ринок та продукція. Товарна політика підприємства. Цінова політика підприємства. Структура управління підприємством. Виробнича та соціальна інфраструктура підприємства. Організаційні структури управління підприємством. Прогнозування та планування розвитку підприємства.

Інформаційне забезпечення господарської діяльності підприємств. Земля як основний засіб виробництва у сільськогосподарському виробництві. Персонал підприємства. Продуктивність, мотивація і оплата праці. Інтелектуальний капітал. Основний капітал. Оборотний капітал. Реальні інвестиції. Фінансові інвестиції. Інноваційна діяльність. Техніко-технологічна база підприємства. Виробнича потужність підприємства. Сучасні форми організації виробництва. Виробнича програма підприємства. Матеріально-технічне забезпечення та виробнича логістика. Організація операційної діяльності підприємства.

Забезпечення конкурентоспроможності продукції (послуг) та підприємства. Витрати підприємства. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства. Інтегрована ефективність діяльності підприємства. Сучасні моделі розвитку підприємств. Трансформація та реструктуризація підприємств. Оптимізація бізнес-процесів на підприємстві. Стратегічний

потенціал підприємства. Банкрутство та ліквідація підприємства. Економічна безпека та антикризова діяльність.

Економічне середовище в менеджменті. Сутність поняття «організація». Зовнішнє та внутрішнє середовище організації: їхні складові елементи. Основні загальні характеристики організації. Сутність категорії «менеджмент» та його основне завдання. Наукові принципи та методи менеджменту. Методи управління: організаційні, адміністративні, економічні, соціально-психологічні. Система принципів управління. Принципи раціонального менеджменту Г. Емерсона, змістовні принципи А. Файоля.

Управлінська діяльність менеджера. Сутність категорій «менеджер», «бізнесмен», «підприємець». Ознаки діяльності менеджера. Рівні менеджменту. Умови успішної керівної діяльності менеджера. Загальне поняття управління підприємством. Функції і методи управління. Особливості підприємства як системи. Системний підхід до визначення складу функцій управління. Єдність і взаємодія функцій управління. Сутнісна характеристика та основні складові функції планування. Складові організаційної діяльності підприємства. Сутнісна характеристика мотивації. Модель процесу мотивації. Поняття і основні етапи процесу контролю. Методи управління як інструменти впливу на працівників підприємства та реалізації системи інтересів. Зміст економічних, організаційно-розпорядчих та соціально-психологічних методів управління. Організаційні форми реалізації методів управління.

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Сутність предмета і об'єкта регіональної економіки. Регіональна економіка в системі економічних і природничих наук. Актуальні проблеми і завдання курсу. Значення дисципліни в професійній підготовці фахівців. Теорії та концепції розміщення продуктивних сил і регіональної економіки («ізолюваної держави», «оптимального розташування», «центральної місць», «гравітаційна модель просторової взаємодії», «полюсів росту», «територіально-виробничих комплексів»). Напрями розвитку та вдосконалення розміщення продуктивних сил України.

Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів. Економічне районування та територіальна організація господарства. Регіон у системі територіального поділу праці. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики. Механізм реалізації регіональної економічної політики. Господарський комплекс України, його структура і трансформація в ринкових умовах. Природний та трудовий потенціал України. Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку і розміщення. Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем. Економіка регіонів України: стан та перспективи розвитку. Міжнародні економічні зв'язки України та її інтеграція в європейські та інші світові структури. Фактори сталого розвитку продуктивних сил.

Сутність та основні чинники сталого розвитку продуктивних сил економічних районів. Сталий розвиток суспільства та його економічна, екологічна та соціальна складові. Збалансованість розвитку в контексті сталого розвитку. «Концепція сталого розвитку України». Глобальні аспекти переходу до моделі сталого розвитку.

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Взаємодія природи, суспільства та економіки в сучасних умовах. Поняття про природокористування. Напрямки, види, мета, принципи, практичні завдання природокористування. Класифікація видів природокористування. Історія природокористування на різних етапах природокористування. Зміст поняття «раціональне природокористування», його співвідношення з іншими категоріями. Використання економічних методів у природокористуванні.

Основні напрямки вирішення екологічної проблеми: технологічне, правове регулювання, економічні механізми регулювання природокористування, екологічна освіта та виховання. Сутність екологічного моніторингу, його види. Особливості моніторингу природного середовища. Основи екологічного нормування. Законодавчий моніторинг у сфері екології. Система екологічної інформації.

Управління природокористуванням як процес послідовно взаємопов'язаних стадій: наукове дослідження – прогноз на основі об'єктивних тенденцій – постановка цілей і задач – побудова моделей – розробка шляхів, способів і засобів досягнення параметрів, закладених у моделі – прийняття та реалізація рішень – організація моніторингу – контроль та регулювання поведінки системи. Державні структури екологічного управління і регулювання. Об'єктивна необхідність стимулювання раціонального природокористування. Зміст, структура, принципи розробки, особливості функціонування економічного механізму природокористування, характеристика окремих його елементів.

Поняття про зміст та особливості економічної оцінки природних ресурсів (ЕОПР). Мета та задачі ЕОПР. Історичний характер ЕОПР. Методологічні підходи до економічної оцінки природних ресурсів: затратний, рентний, змішаний (з врахуванням витрат майбутнього). Система оцінок природних ресурсів. Методи економічного стимулювання раціонального природокористування. Проблема плати за ресурси. Економічні санкції та заохочення як важіль регулювання природокористування. Фінансування природоохоронних заходів, його джерела. Економічний, екологічний та соціальний результати (ефект) природоохоронної діяльності.

Методи розрахунків ефективності природоохоронної діяльності. Соціально-економічна ефективність природокористування та способи її оцінки. Чистий ефект, загальний ефект, економічна шкода: взаємозалежність та чинники, що їх визначають. Економічна ефективність природоохоронних

витрат, які направлені на запобігання соціальної шкоди, запобігання збиткам виробництва, скорочення витрат на лікування і т.д.

Глобальний характер екологічної проблеми. Об'єктивна необхідність і основні напрямки міжнародного екологічного співробітництва. Сутність та принципи Концепції сталого розвитку світу. Конференція ООН з проблем довкілля і розвитку. Міжнародні конвенції з реалізації принципів сталого розвитку. Міжнародні екологічні організації: мета, задачі, принципи, результати діяльності. Перспективи міжнародного співробітництва в області раціонального природокористування. Державний контроль у сфері охорони довкілля і міжнародна співпраця України. Екологічне виховання населення.

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Економіка праці, природа соціально-трудових відносин, їх зміна в умовах переходу до ринкової економіки, функціонально-трудові відносини, суб'єкти праці, нормування праці, наукова організація та оплата праці, статистика праці, соціологія праці, ергономіка праці, фізіологія і психологія праці, охорона праці, трудове право.

Трудові ресурси як соціально-економічна категорія. Роль і місце трудових ресурсів у розвитку аграрного сектору економіки України. Формування трудових ресурсів та їх структура. Відтворення трудових ресурсів, демографічна ситуація. Розміщення продуктивних сил як основа розподілу і перерозподілу трудових ресурсів. Види і форми міграції населення. Трудовий потенціал суспільства. Персонал підприємства, обліковий склад, необліковий склад, явочна, фактична чисельність, професія, кваліфікація, спеціальність, рівень кваліфікації, абсолютні показники чисельності персоналу, відносні показники чисельності персоналу, рух персоналу, структура персоналу, оборот кадрів, мобільність, витрати на персонал.

Ринок праці: економічні функції та структура. Ринок праці як складова система ринкового механізму регулювання економічної системи. Особливості аграрного ринку праці. Суб'єкти ринку праці. Первинний і вторинний ринки праці. Моделі ринку праці. Сегментація ринку праці. Відтворення відносин у сфері попит-пропозиція на працю. Кон'юнктура ринку праці. Міграційна активність сільського населення як важлива ознака ринку праці. Інфраструктура ринку праці. Розрахунок і прогноз ринку праці.

Поділ праці: поняття, види, значення. Кооперація праці: поняття та форми. Проста та складна кооперація праці. Класифікація форм організації праці, спеціалізація виконання робіт за технологічними ознаками. Робоче місце: поняття, види, їх оснащення, планування. Просторове розміщення засобів, предметів праці, вантажопотоків, готової продукції, працівників. Обслуговування робочих місць та його види. Поняття про режим праці. Внутрішньозмінні, добові, тижневі, місячні та річні режими праці. Поняття та складові умови праці. Психофізіологічні умови праці. Робочий час: поняття та класифікація затрат. Розкладання трудового процесу на складові частини з метою його вивчення. Способи вивчення затрат робочого часу та їх види.

Послідовність вивчення затрат робочого часу. Фактичний і проектний баланси затрат часу. Рационалізація трудових процесів і оптимізація структури затрат часу зміни.

Економічна сутність та функції нормування праці. Види норм праці, вимоги до технічно обґрунтованих норм праці. Методи нормування праці. Послідовність розробки та впровадження норм праці в галузі. Класифікація норм праці. Управління нормуванням праці та його особливості в умовах ринку. Сутність ефективності праці, рівень екстенсивного використання праці, рівень інтенсивного використання праці. Система ефективності праці та фактори її підвищення.

Основні законодавчо-правові положення регулювання оплати праці в ринкових умовах господарювання та визначення її мінімальних розмірів. Роль оплати праці в мотивації трудової поведінки робітників. Сутність і принципи оплати праці. Основні елементи та напрями її організації.

Тарифна система та її складові елементи. Кількість і якість праці: поняття, практичне застосування. Характеристика складових тарифної системи. Методика віднесення робіт до різних розрядів за фаховими та кваліфікаційними характеристиками робітників. Особливості тарифікації робіт у різних галузях. Тарифікація керівників, спеціалістів, інженерно-технічних працівників. Вивчення і удосконалення тарифних сіток і ставок в умовах ринкової трансформації та розвитку погодинної оплати праці. Тарифні угоди, їх значення, ознаки та застосування.

Форми і системи оплати праці: їх сутність, ознаки, взаємозв'язок та взаємозалежність. Умови застосування. Системи оплати праці, визначення та види. Індивідуальні й колективні системи оплати праці. Премії в системах оплати праці. Нормативні документи з оплати праці. Розробка положень про оплату праці. Формування єдиного фонду оплати праці. Особливості оплати працівників державних та приватних установ.

Планування праці, баланс робочого часу, календарний фонд робочого часу, номінальний фонд робочого часу, ефективний фонд робочого часу, штатний розпис, явочна кількість працівників, середньосписковий склад працівників, економія чисельності робочої сили, формула Розенкранца, нормативний метод планування заробітної плати.

СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Соціальна економіка. Передумови розвитку соціальної економіки. Завдання соціальної економіки. Охлократичний, олігархічний демократичний типи соціальної економіки. Принципи соціальної економіки. Соціальні функції економіки. Критерій соціальної економіки. Особливості соціальної економіки в перехідних умовах. Трансформація соціальної економіки.

Модель соціально-економічної людини. Зайнятість. Безробіття. Професійно-кваліфікаційна структура зайнятості в Україні. Соціальна функція зайнятості. Економічна функція зайнятості. Політична функція зайнятості. Ідеологічна функція зайнятості. Ефективна зайнятість. Соціальне управління

господарчою поведінкою людини. Інститут домашнього господарства. Види домашньої праці. Обмеження ефективності домогосподарств.

Сім'я як невід'ємний елемент формування соціально орієнтованої ринкової економіки. Домогосподарство: поняття, функції та ознаки. Класифікація домогосподарств. Доходи та витрати домогосподарств. Роль домогосподарств у розвитку соціально орієнтованої ринкової економіки. Інтеграція корпоративної культури підприємств та соціальної відповідальності підприємницької діяльності. Роль органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування у процесах регіонального й місцевого розвитку. Гуманітарний вимір соціального розвитку.

Соціальна структура суспільства. Соціально-економічна стратифікація. Стратифікаційні підходи. Історичні типи стратифікації. Типи стратифікаційних систем. Сучасна стратифікація суспільства. Передумови стратифікації українського суспільства. Маргіналізація. Олігархія. Поняття середнього класу. Критерії визначення середнього класу.

Сутнісні характеристики власності. Право власності. Матеріально-речовий аспект власності. Соціально-економічний аспект власності. Відносини власності. Класифікація прав власності. Функції власності. Трансформація відносин власності. Плюралізм та монізм прав власності. Приватизація. Види приватизації. Націоналізація. Денаціоналізація.

Економічна свобода. Аспекти прояву економічної свободи. Принципи економічної свободи. Форми прояву економічної свободи на особистісному рівні. Індекс економічної свободи. Рівень економічної свободи України. Приватний вибір. Суспільний вибір. Теорія суспільного вибору. Демократія. Пряма і представницька демократія. Групи за інтересами. Логролінг.

Рівень життя населення. Індикатори рівня життя населення. Реальний і номінальний дохід. Показники диференціації доходів населення. Крива Лоренца. Витрати населення. Місткість споживчого ринку. Розподіл доходів. Види доходів та джерела їх формування. Соціальна політика. Цілі соціальної політики. Завдання соціальної політики. Рівні соціальної політики. Моделі соціальної економіки. Глобалістика. Предмет дослідження глобалістики. Концепції глобалістики. Аксиоми глобалістики. Глобальні проблеми. Наукова класифікація глобальних проблем. Місце соціальних проблем у структурі глобальних проблем людства. Сталий розвиток. Концепція сталого розвитку. Принципи концепції сталого розвитку.

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Походження грошей. Раціоналістична та еволюційна концепції походження грошей. Поява грошей як об'єктивний наслідок розвитку товарного виробництва та обміну. Роль держави у створенні грошей. Суть грошей. Гроші як загальний еквівалент і абсолютно ліквідний актив. Гроші як особливий товар, особливості мінової і споживчої вартості грошей як товару. Конкретна і загально споживна вартість грошового товару, формування суперечності між ними і вирішення її в неповноцінних грошах. Суперечність

між реальною і номінальною вартістю грошей і її вирішення в неповноцінних грошах.

Гроші як форма суспільних відносин. Зв'язок грошей з іншими економічними категоріями. Форми грошей та їх еволюція. Причини та механізм еволюції форм грошей від звичайних товарів першої необхідності до благородних металів. Причини та механізм демонетизації золота. Неповноцінні форми грошей та їх природа. Еволюція кредитних грошей від урядових (казначейських) зобов'язань до зобов'язань центрального банку. Сучасні кредитні засоби обігу. Роль держави в утвердженні кредитних зобов'язань як грошей. Вартість грошей. Специфічний характер вартості грошей. Купівельна спроможність як вираз вартості грошей як грошей. Вартість грошей і час. Вплив зміни вартості грошей на економічні процеси. Ціна грошей як капіталу: альтернативна вартість, зберігання грошей та процент.

Грошовий оборот і грошові потоки. Грошовий ринок. Грошові системи. Інфляція та грошові реформи. Валютний ринок і валютні системи. Кількісна теорія грошей і сучасний монетаризм. Кредит у ринковій економіці. Фінансові посередники грошового ринку. Центральні банки. Комерційні банки. Міжнародні валютно-кредитні установи та форми їх співробітництва з Україною. Фінанси – специфічна форма суспільних відносин. Об'єктивні передумови виникнення і розвитку фінансів. Фінанси як економічна, вартісна, розподільна, історична категорія. Специфічні ознаки фінансів, їх суспільне призначення. Фінансові ресурси як матеріальні носії фінансових відносин. Фінансові категорії як форма наукового пізнання сутності фінансових відносин. Прості і складні фінансові категорії. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями.

Функції фінансів як виявлення суттєвих ознак, властивостей і суспільного призначення фінансів. Розподільна функція, її зміст. Об'єкти і суб'єкти розподілу і перерозподілу вартості суспільного продукту. Контрольна функція. Фінансова інформація та її роль у реалізації контрольної функції. взаємозв'язок розподільної і контрольної функцій. Дискусійні питання щодо функцій фінансів. Організація грошових розрахунків підприємств. Грошові надходження підприємств. Формування і розподіл прибутку. Оподаткування підприємств. Обігові кошти. Кредитування підприємств. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів. Фінансове планування на підприємствах. Фінансова санація підприємств.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ

Господарський облік, його суть і роль у системі управління. Облікові вимірники. Бухгалтерський облік, його мета, функції та принципи. Фінансовий, управлінський та податковий обліки і взаємозв'язок між ними. Предмет і об'єкти бухгалтерського обліку. Метод бухгалтерського обліку і його елементи. Поняття балансу, його значення і використання в управлінні. Побудова балансу. Актив і пасив балансу. Статті балансу, їх групування й оцінка. Зміни в балансі, зумовлені господарськими операціями.

Рахунки бухгалтерського обліку і подвійний запис. Калькуляція як спосіб групування витрат і визначення собівартості продукції (робіт, послуг). Принципи групування витрат. Об'єкти обліку витрат. Об'єкти калькуляції. Одиниці калькуляції. Калькуляція фактичної собівартості як один із видів оцінки продукції, робіт, послуг. Документація та інвентаризація, техніка і форми бухгалтерського обліку. Нормативне забезпечення обліку необоротних активів. Економічний зміст основних засобів. Визнання, класифікація та оцінка основних засобів. Документування з обліку основних засобів.

Нормативне забезпечення обліку запасів. Економічний зміст запасів. Визначення, визнання, класифікація, оцінка, організація та завдання бухгалтерського обліку запасів. Первинний та складський облік виробничих запасів. Нормативне забезпечення з обліку грошових коштів. Економічний зміст і завдання обліку грошових коштів. Нормативне забезпечення з обліку фінансових інвестицій. Поняття, види, класифікація та оцінка фінансових інвестицій. Документування, синтетичний та аналітичний облік поточних та довгострокових фінансових інвестицій по їх надходженню, переоцінці, нарахуванню і одержанню відсотків та погашенню і реалізації.

Капітал, його складові та їх характеристика. Бухгалтерський облік власного капіталу (статутного, пайового, додаткового, резервного, вилученого та неоплаченого капіталу), нерозподіленого прибутку (непокритих збитків). Звіт про власний капітал. Облік забезпечення майбутніх витрат і платежів. Облік цільового фінансування та цільових надходжень. Нормативне забезпечення з обліку зобов'язань. Визначення, оцінка і класифікація зобов'язань. Документування, синтетичний та аналітичний облік короткострокових та довгострокових кредитів банків, розрахунків з постачальниками та підрядниками, розрахунків за податками і платежами, іншими кредиторами.

Нормативне забезпечення з обліку оплати праці та соціального страхування персоналу. Форми і системи оплати праці. Первинна документація з обліку праці та її оплати. Синтетичний і аналітичний облік розрахунків з оплати праці. Облік утримань з заробітної плати. Облік відрахувань на соціальні заходи. Відображення господарських операцій з оплати праці та відрахувань на соціальні заходи в регістрах бухгалтерського обліку. Облік розрахунків з учасниками. Облік витрат діяльності підприємства. Облік доходів і фінансових результатів. Фінансова звітність.

СТАТИСТИКА

Загальне поняття статистики, її галузі. Предмет статистики як суспільної науки. Метод статистики. Основні завдання і категорії статистики: методологія, сукупність, закономірності, показники. Система показників. Статистична ознака. Поняття статистичного спостереження, вимоги щодо його здійснення. Документи статистичного спостереження. Організаційні форми, види і способи статистичного спостереження. Помилки статистичного спостереження. Способи контролю інформації. Категорії статистичного спостереження:

перепис, облік, спеціальні спостереження, опитування, звітність. Несуцільні спостереження. обстеження основного масиву. Монографічне обстеження. Анкетне обстеження. Моніторинг.

Зміст і завдання статистичного зведення. Статистичне групування, його суть, завдання і види. Методологія статистичних групувань. Статистичні групування: структурне, типологічне, аналітичне, просте, комбіноване, вторинне. Аналіз рядів розподілу. Поняття про статистичні ряди розподілу. Графічне зображення рядів розподілу. Основні форми статистичних розподілів. Поняття центральної тенденції ряду розподілу. Варіація ознак. Показники варіації: варіаційний розмах, середнє лінійне відхилення, середній квадрат відхилення – дисперсія, середнє квадратичне відхилення, коефіцієнти варіації. Характеристика асиметрії та ексцесу.

Аналіз подібності розподілів. Статистична оцінка параметрів розподілу. Закони розподілу вибірових характеристик. Статистична оцінка, вибіровий розподіл, щільність імовірності для кожної із оцінок. Оцінка, яка визначається одним числом, називається точковою. Характеристика генеральної сукупності: основні точкові оцінки, середня арифметична, різниця середніх двох генеральних сукупностей, середнє квадратичне відхилення, частка ознаки, сумарні параметри генеральної сукупності. Закони розподілу вибірових характеристик. Теоретичний розподіл. Закон Гауса. Нормальний розподіл ймовірностей.

Вибірковий метод. Загальне поняття та теоретичні основи вибірового спостереження. Способи відбору у вибірову сукупність. Помилки вибірки, їх визначення при різних способах відбору. Організація вибірового спостереження. Генеральна і вибірова сукупності. Помилки репрезентативності: систематичні, випадкові. Простий (випадковий), систематичний (механічний), типовий (розшарований), серійний відбори. Схеми відбору: повторний і без повторний. Обсяг вибірки. способи поширення вибірового спостереження: прямий розрахунок, метод коефіцієнтів.

Статистичні методи вимірювання взаємозв'язків. Дисперсійний аналіз. Кореляційно-регресійний аналіз. Класифікація видів статистичних взаємозв'язків; основні завдання дисперсійного аналізу; алгоритм однофакторного дисперсійного аналізу; алгоритм двофакторного дисперсійного аналізу. Аналіз інтенсивності динаміки. Статистичні ряди динаміки, їх види та правила побудови. Види рядів динаміки: абсолютних, відносних та середніх величин; одно- та багатовимірні ряди, паралельні, ряди взаємопов'язаних величин.

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Концептуальні аспекти математичного моделювання економіки. Історія питання. Поняття оптимізаційних економіко-математичних моделей. Типи моделей. Загальний вигляд оптимізаційної моделі. Постановка задачі лінійного програмування (ЗЛП). Симетрична та несиметрична форми її запису. Приклади ЗЛП. Розв'язання ЗЛП графічним способом. Алгоритми СМ. Приклади

розв'язання ЗЛП. Алгоритм симплекс-методу зі штучним базисом. Приклади розв'язання ЗЛП симплекс-методом зі штучним базисом. Постановка транспортної задачі та її математична модель. Методи розв'язання закритих транспортних задач (ЗТЗ). Алгоритм методу потенціалів. Приклади розв'язання ЗТЗ. Загальна характеристика відкритих транспортних задач (ВТЗ). Розв'язання ВТЗ. Спільність та відмінність розподільчих і транспортних задач. Особливості застосування методу потенціалів при розв'язанні розподільчих задач (РЗ).

Поняття про спряжені (двоїсті) задачі ЛП. Складання та розв'язання двоїстих задач. Економічний зміст оптимальних планів спряжених задач. Розв'язання ЗЛП у середовищі ET Microsoft Excel з використанням технології ручного проведення розрахунків. Розв'язання ЗЛП у середовищі ET Microsoft Excel за допомогою засобу «Поиск решения». Алгоритм СМ із цілочисловими розв'язками. Розрахунок обороту стада. Оптимальне планування машинно-тракторного парку.

Постановка загальної задачі теорії ігор. Матричні ігри та чисті стратегії таких ігор. Змішані стратегії матричних ігор. Графічне розв'язання ігор у змішаних стратегіях. Приведення задач теорії ігор до задачі лінійного програмування. Приклад задачі сільськогосподарського виробництва, що зводиться до матричної гри.

Поняття про системи управління запасами. Обчислення величини оптимального об'єму поставки. Приведення задачі управління запасами до задачі, що розв'язується СМ. Математична модель задачі нелінійного програмування. Метод множників Лагранжа. Метод прямого пошуку: метод конфігурацій. Метод штрафних функцій.

Комп'ютерні мережі: основні поняття. Робота в локальній мережі. Загальна характеристика та навігація в мережі Internet. Робота в Internet з електронною поштою. Пошук інформації в глобальній мережі. Застосування Internet в економіці та бізнесі.

Поняття про інформацію; її властивості. Подання інформації в комп'ютері. Історія розвитку обчислювальної техніки. Класифікація та покоління ПЕОМ. Склад, архітектура та функціонування ПЕОМ. Основні поняття, склад та структура програмного забезпечення персонального комп'ютера: системне, прикладне, інструментальні засоби програмування.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підруч. Київ: КНЕУ, 2013. 779 с.
2. Афанасьєв М. В., Плоха О. Б. Економіка підприємства: підруч. Київ: Ліра-К, 2013. 664 с.
3. Березівський П. С., Михалюк Н. І. Організація виробництва, прогнозування та планування в агропромисловому комплексі України: навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2015. 440 с.
4. Бондар М. І. Звітність підприємства: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2015. 570 с.
5. Бурик А. Ф. Планування діяльності підприємства: навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2013. 260 с.
6. Василенко В. О. Стратегічне управління підприємством: навч. посіб. Київ: Центр навч. літер., 2004. 400 с.
7. Виноградська А. М. Основи підприємництва: навч. посіб. Київ: Кондор, 2005. 544 с.
8. Внутрішній економічний механізм підприємства: навч. посіб. / за ред. М. Г. Грещака. Київ: КНЕУ, 2001. 228 с.
9. Войчак А. В. Маркетинговий менеджмент: підруч. Київ: КНЕУ, 1998. 268 с.
10. Гарковенко С. С. Маркетинг: підруч. Київ: Лібра, 1998. 384 с.
11. Гребельник О. П. Основи зовнішньоекономічної діяльності: підруч. Київ: ЦНЛ, 2004. 384 с.
12. Гринчуцький В. І., Е. Т. Карапетян, Б. В. Погріщук. Економіка підприємства: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 304 с.
13. Гриньов А. В. Організація та управління на підприємстві. Харків: ІНЖЕК, 2004. 329 с.
14. Гриньова В. М., Салун М. М. Організація виробництва: підруч. Київ: Знання, 2009. 582 с.
15. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підруч. Київ: «Знання», 2009. 390 с.
16. Дибкова Л. М. Інформатика та комп'ютерна техніка: посіб. Київ: «Академвидав», 2002. 320 с.
17. Донець Л. І., Романенко Н. Г. Основи підприємництва: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2006. 320 с.
18. Економіка підприємства: підруч. / за ред. А. В. Шегди. Київ: Знання, 2006. 614 с.
19. Економіка підприємства: підруч. / за ред. С. Ф. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2005. 528 с.
20. Акіліна О. В., Ільїн Л. М. Економіка праці і соціально-трудові відносини: навч. посіб. Київ: Алерта, 2010. 734 с.
21. Волков О. І., Денисенко М. П., Гречан А. П. Економіка та організація інноваційної діяльності: підруч. Київ: ЦУЛ, 2007. 662 с.
22. В. А. Баженов, П. Р. Венгеровський, В. М. Горлач Інформатика.

Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології: підруч. Київ: Каравела, 2003. 464 с.

23. Завіновська Г. Т. Економіка праці: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2003. 300 с.

24. Захарченко В. І., Балахонова О. В., Меркулов М. М. Економіка підприємства: навч. посіб. Львів: Магнолія 2006, 2014. 300 с.

25. Зацеркляний М. М., Мельников О. Ф., Струков В. М. Основи комп'ютерної техніки для економістів. Київ: ВД «Професіонал», 2007. 672 с.

26. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. Київ: Центр учбов. літер., 2009. 728 с.

27. Касьянова Н. В. Потенціал підприємства: формування та використання: підруч. Київ: ЦУЛ, 2013. 204 с.

28. Клиновий Д. В. Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка України: [навчальний посібник] / за наук. ред. Л. Г. Чернюк. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 728 с.

29. Компьютер для студентов, аспирантов и преподавателей. Самоучитель: учебное пособ. / под. ред. В. Б. Комягина. Москва: Издательство ТРИУМФ, 2002. 656 с.

30. Коржнев М. М. Економіка природокористування. Київ: Вид. КНУ, 2005. 99 с.

31. Крикавський Є. В., Люльчак З. С. Економіка і фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2013. 696 с.

32. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г., У. І. Когут. Управління витратами на підприємствах: навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2014. 244 с.

33. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2003. 376 с.

34. Макарова Н. С. Економіка природокористування: [навч. посібник] / Н. С. Макарова, Л. Д. Гармідер, Л. В. Михальчук. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 322 с.

35. Чоботар С. І., Ларіна Я. С., Луцій О. П. Маркетинг: підруч. К.: Наш час, 2007. 504 с.

36. Маркетинговий менеджмент: навч. посіб. / за ред. М. І. Белявцева та В. Н. Воробйова. К.: Центр навч. літер., 2006. 407 с.

37. Мних Є. В. Економічний аналіз: підруч. Київ: ЦНЛ, 2003. 412 с.

38. Мурашко М. І. Менеджмент персоналу: навч. посіб. Київ: Знамя, 2006. 435 с.

39. Немцов В. Д., Довгань Л. Є. Стратегічний менеджмент: навч. посіб. Київ: Ексоб, 2001. 560 с.

40. Огійчук М. Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підруч. Вид. 6-те, перероб. і допов. Київ: Алерта, 2011. 1042 с.

41. Олійник Я. Б. Регіональна економіка: навч. посіб. Київ: КНТ, Видавець Фурса С.Я., 2007. 444 с.

42. Організація виробництва: підруч. / за ред. П. В. Круша. Київ: Каравела, 2010. 536 с.

43. Орлов О. О. Планування діяльності промислового підприємства:

підруч. Київ: Скарби, 2002. 336 с.

44. Осовська Г. В., Косовський О. А. Основи менеджменту: підруч. Київ: Кондор, 2006. 664 с.

45. Петрович М. Й. Прокопишин-Рашкевич Л. М. Економіка і фінанси підприємства: підруч. Львів: Магнолія 2006, 2014. 406 с.

46. Підприємництво: навч. посіб. / за ред. В. А. Подсолонко, Т. Л. Миронової. Київ: Центр навч. літер., 2003. 616 с.

47. Планування діяльності підприємства: навч. посіб. / за ред. В. Є. Москалюка. Київ: КНЕУ, 2002. 252 с.

48. Сіменко І. В. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2013. 384 с.

49. Стеченко Д. М., Чмир О. С. Методологія наукових досліджень: підруч. Київ: Знамя, 2005. 309 с.

50. Сумець О. М. Основи операційного менеджменту: підруч. Київ: Професіонал, 2004. 416 с.

51. Тарасюк Г. М., Шваб Л. І. Планування діяльності підприємства: навч. посіб. Київ: Каравела, 2003. 432 с.

52. Хомяков В. І., Бакум І. В. Управління потенціалом підприємства: навч. посіб. Київ: Кондор, 2007. 400 с.

53. Шваб Л. І. Економіка підприємства: підруч. Київ: Каравела, 2011. 416 с.

54. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент: підруч. Київ: Знамя, 2006. 439 с.

55. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: підруч. Київ: КНЕУ, 2004. 699 с.

56. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 476 с.

57. Ярошевич Н. Б. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 341 с.

